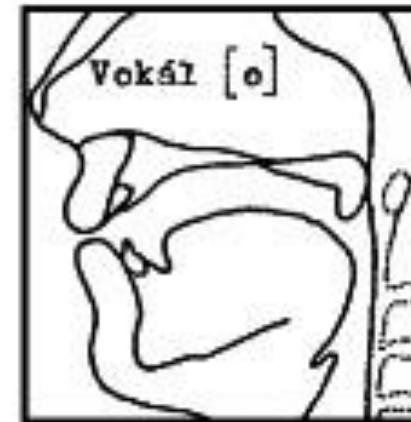
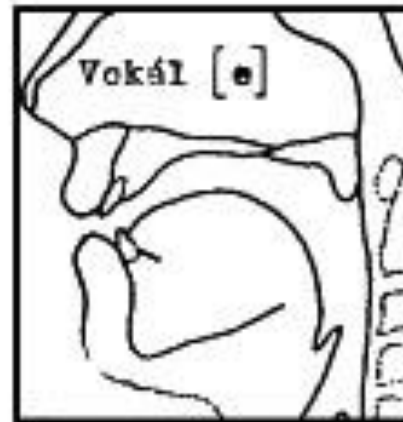
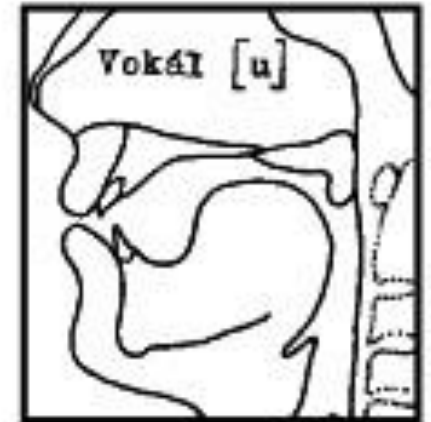
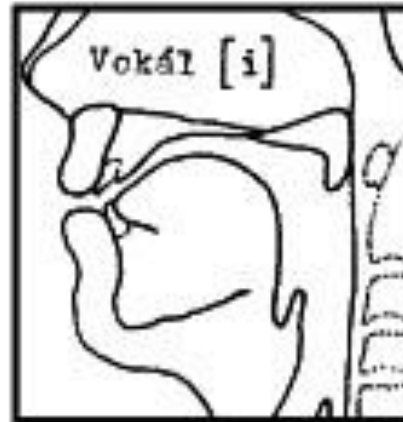
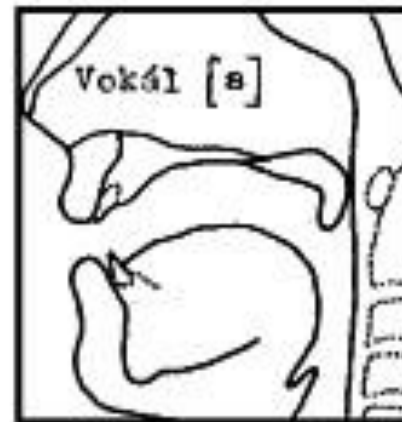

ZÁKLADNÍ KRITÉRIA PRO KLASIFIKACI VOKÁLŮ

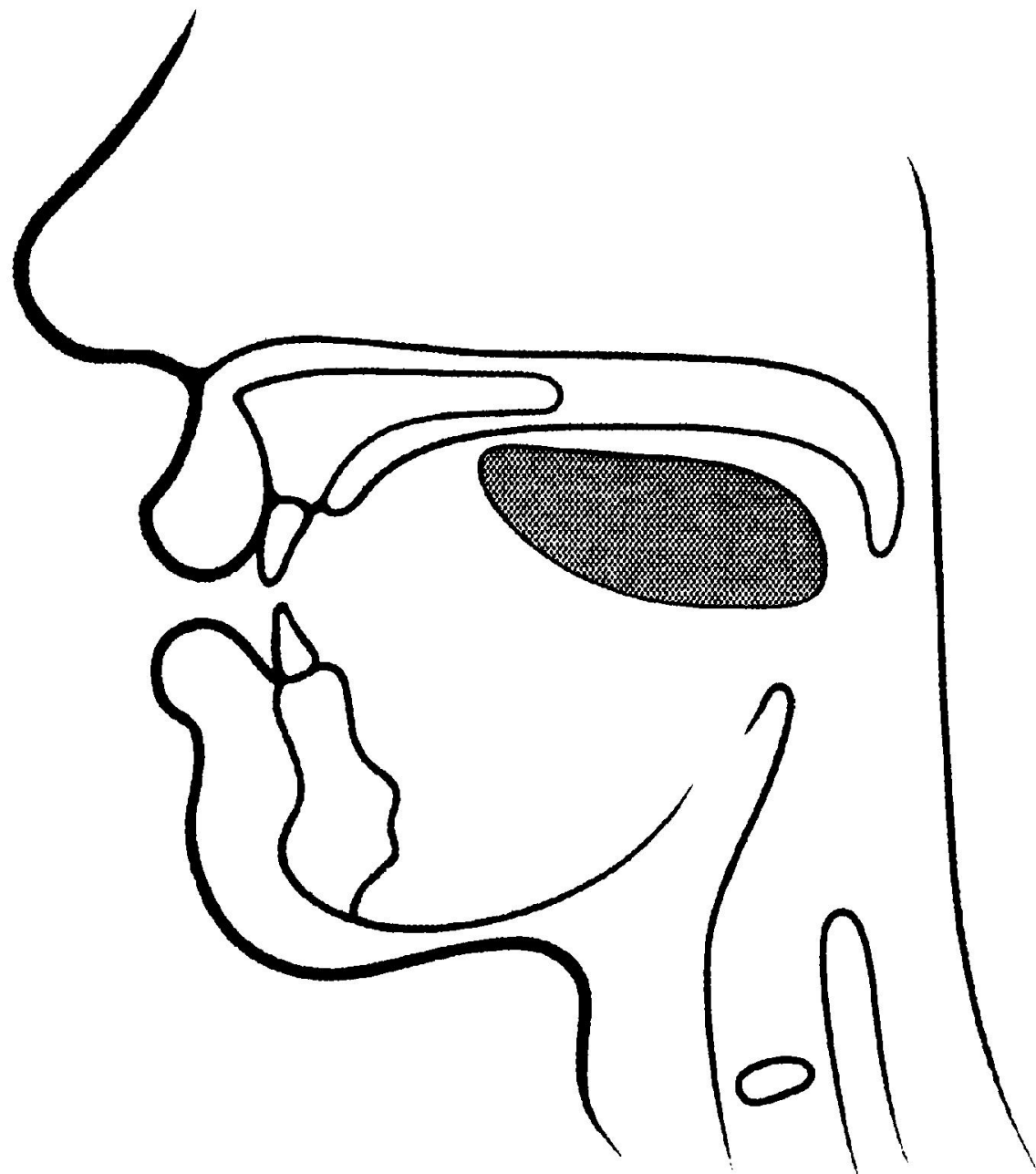
- 1) Horizontální poloha jazyka
- 2) Vertikální poloha jazyka
- 3) Činnost rtů (zaokrouhlenost)
- 4) Zapojení nazální dutiny (nazalizovanost)
- 5) Trvání artikulace (délka)
- 6) Komplexnost (dvojhláskovost)

Poloha jazyka u českých vokálů

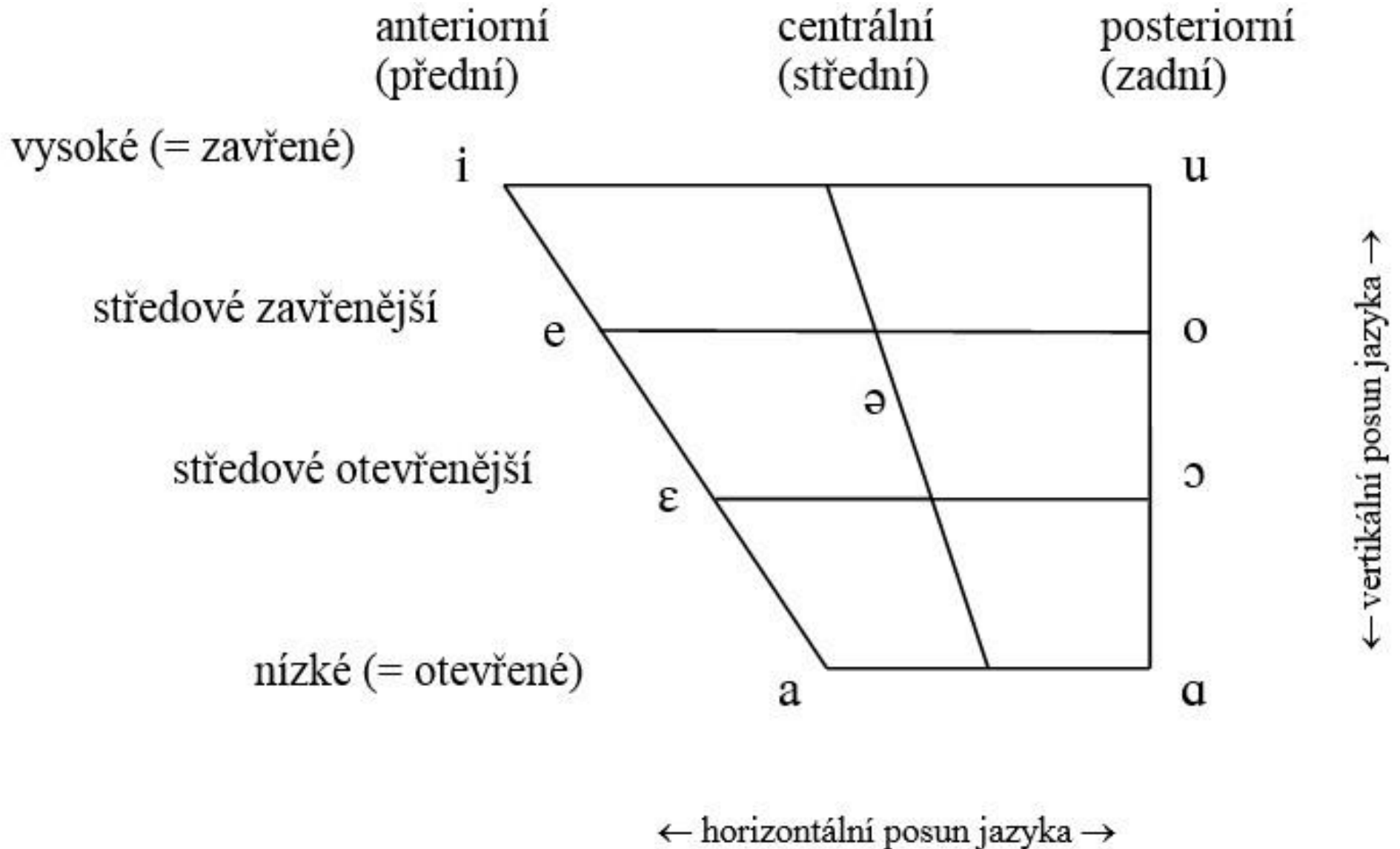

**Prostor pohybu
jazyka při artikulaci
vokálů**

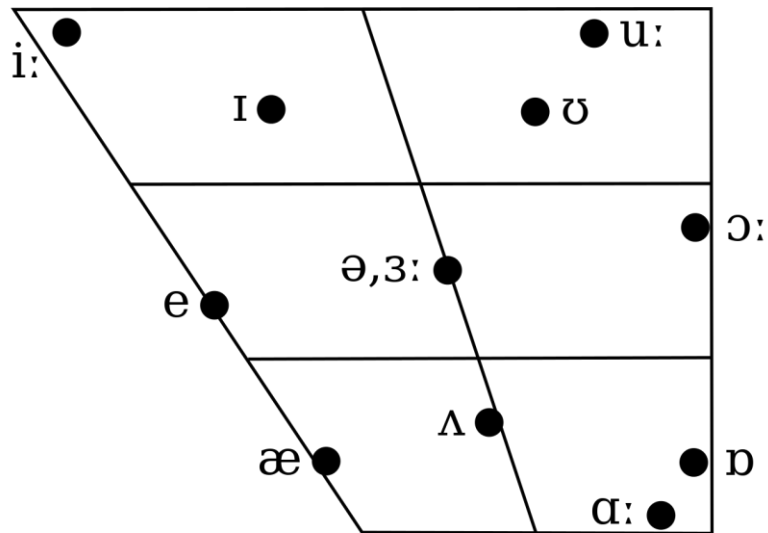

Základní vokály (kardinální vokály, *cardinal vowels*)

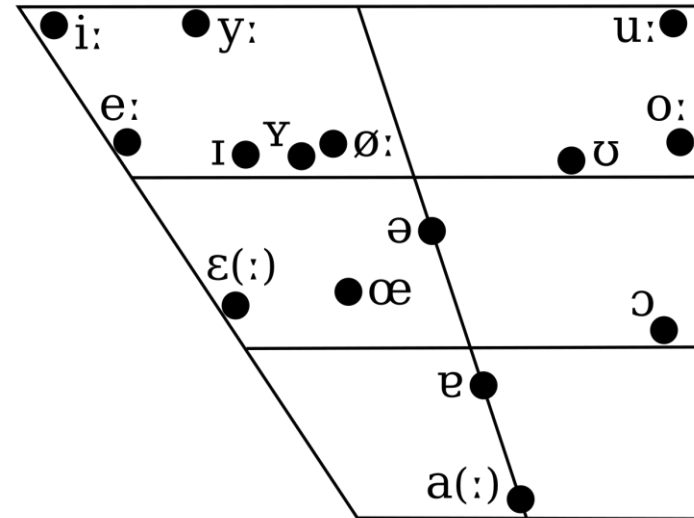
<https://www.youtube.com/watch?v=EnpNuxwR1uU>

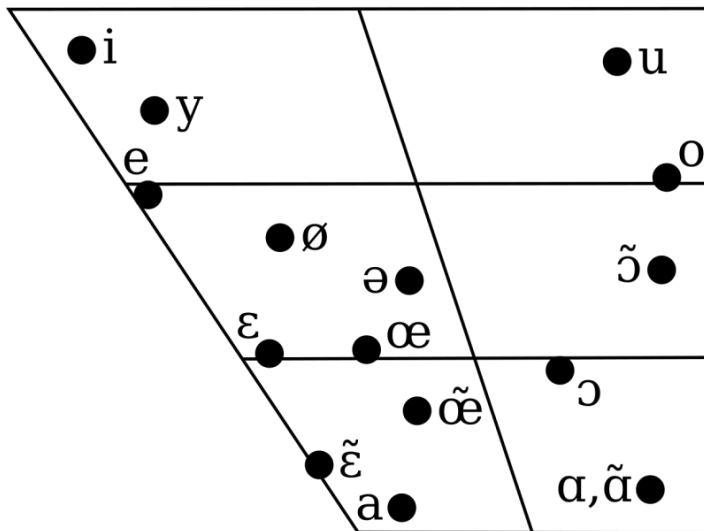
britská angličtina

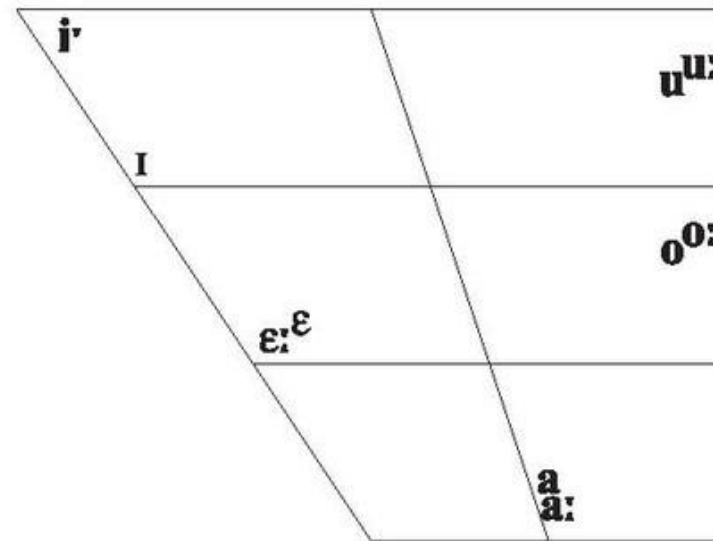
němčina

francouzština

čeština

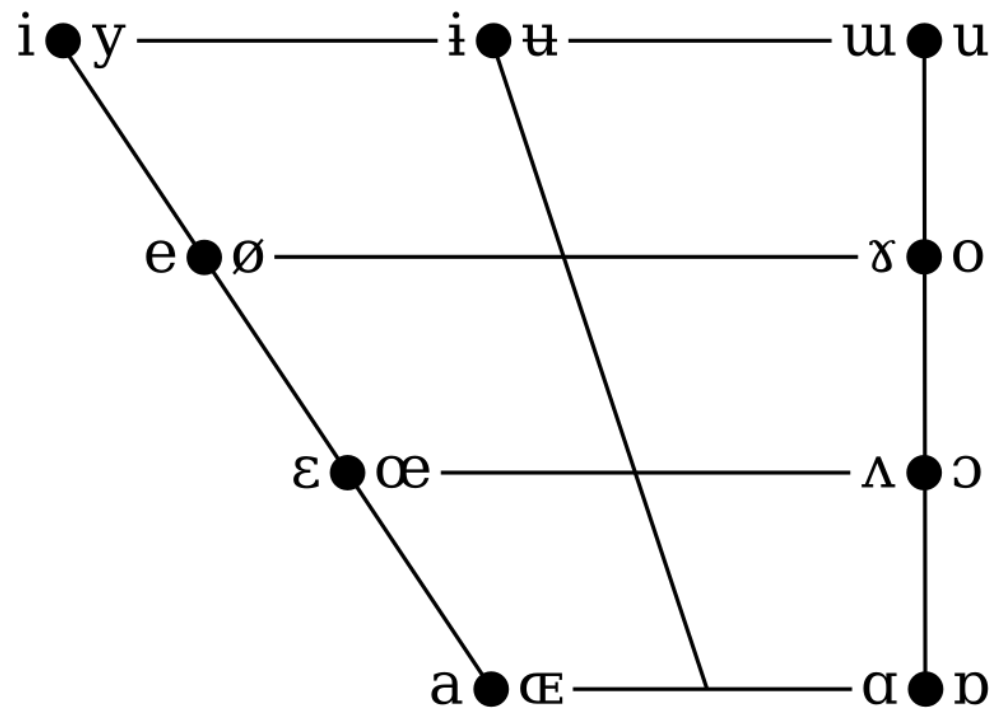
Labializace / zaokrouhlení rtů

nelabializované vokály
nezaokrouhlené vokály

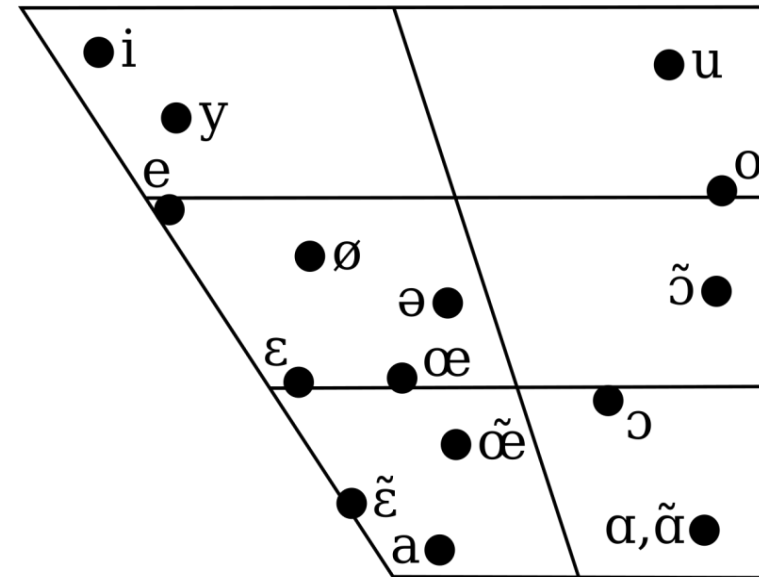
rtý nejsou výrazně
zaokrouhleny

labializované vokály
zaokrouhlené vokály

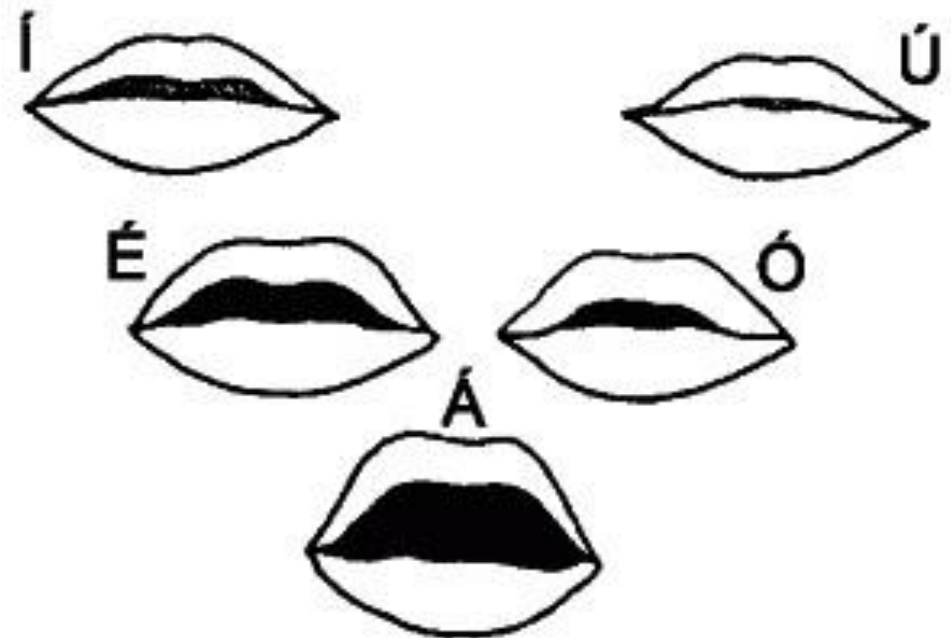
rtý jsou zaokrouhleny

- zaokrouhlenost vokálů v některých jazycích rozlišuje význam slov
francouzština:
[sɛl] *sel* „sůl“ × [sœl] *seul* „sám“

- u některých vokálů může být zaokrouhlenost jejich doprovodná vlastnost;
typicky u zadních vokálů
čeština [o], [u]

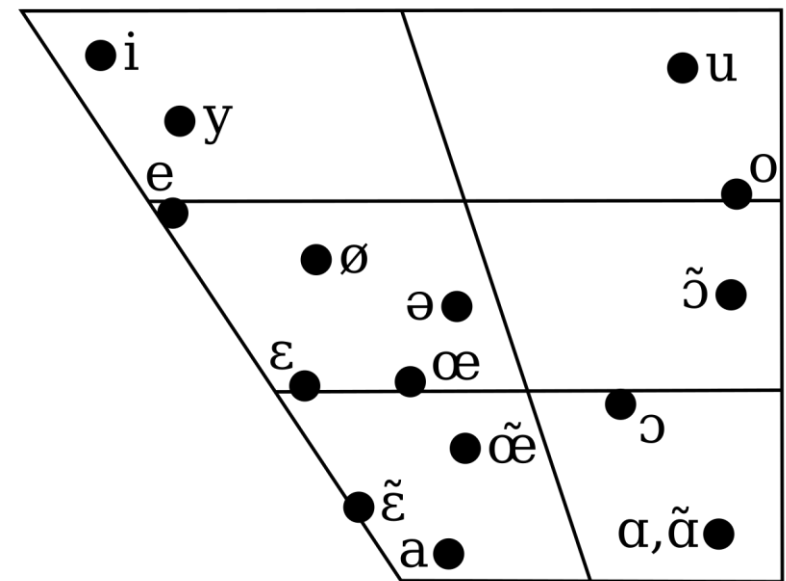

Nazalizovanost I: nazalizované vokály

- otevřen průchod do dutiny nosní, rezonance v dutině nosní
[ã ě õ]
- nazálnost může být doprovodná vlastnost vokálů, především v susedství nazálních konsonantů – **koartikulace**

banka, on

- nazálnost může rozlišovat význam francouzština:
[lɛ] *lait* „mléko“ × [lɛ̃] *lin* „len“

Nazalizovanost II: nazalizované konsonanty

- existují dva druhy *nazálních* hlásek: vokály a okluzivy (= nazály)
- další hlásky však mohou být *nazalizované*, tedy vyslovené s doprovodnou nazální rezonancí
 - např. [β̃] = nazalizovaná bilabiální frikativa ve staré irštině
 - [ř̃] = nazalizovaná vibranta v některých nářečích rumunštiny
- nazalizace je opět často způsobena okolními nazálními hláskami (jako u vokálů)

Trvání/délka artikulace

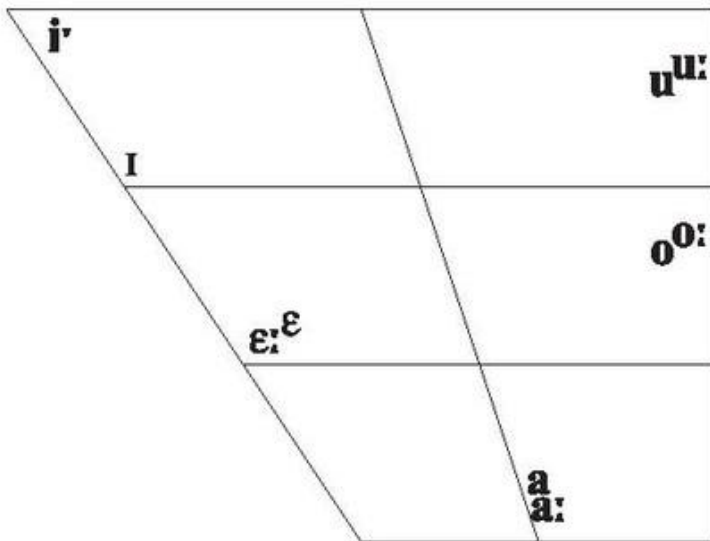
- vokály mohou mít delší dobu trvání artikulace
- obvykle dva stupně délky: krátké × dlouhé
čeština: *past* × *pást*
lest × *lézt*
- v některých jazycích možné i tři stupně (krátké × dlouhé × extradlouhé)

estonština: [sada] *sada* „sto“
[sa:da] *saada* „pošli“
[sa::da] *saaada* „dostat“

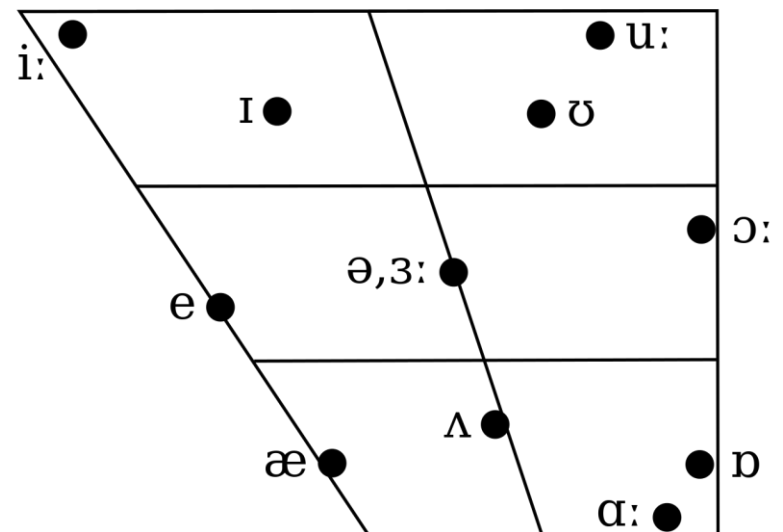
→ délka vokálů může rozlišovat význam slov

- délka může také být doprovodná vlastnost vokálů např. před některými konsonanty nebo v některých typech slabik
angličtina: [bæ**k**] *back* × [bæ·**g**] *bag*
- vokalická výška a délka vokálů spolu často souvisí = vyšší vokály jsou delší než nižší vokály
čeština: *byt* × *být* angličtina: [lʊ**k**] *look* × [k^hu:**l**] *cool*

čeština

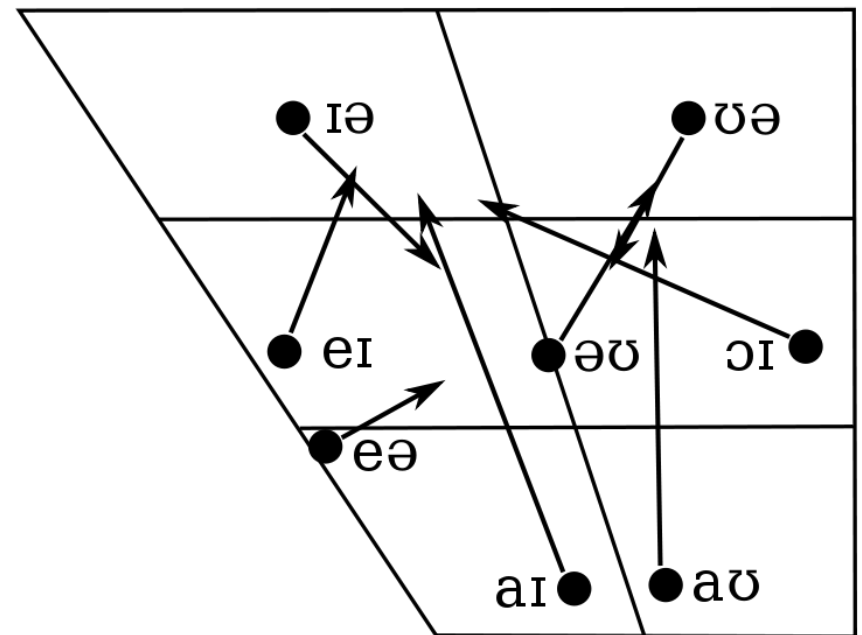

britská angličtina

Komplexnost vokálů

- během artikulace vokálů se může měnit poloha jazyk a/nebo rtů
- → **diftong**/dvojhláska (× **monoftong** / jednoduchý vokál)
- [\widehat{ou} \widehat{au} $\widehat{\varepsilon u}$] v češtině
- diftongy lze také chápat jako spojení slabičného a neslabičného vokálu
- jiný zápis: [$ou̯$ $au̯$ $\varepsilon u̯$]
- existují i triftongy
[$aʊə$] *flour* × [$aʊ.ə$] *flower*

diftongy v britské angličtině

Druhy diftongů

A) Podle sonority („zvučnosti“)

stoupavý

neslabičný V + slabičný V

[ɪ̯ɛ] : [trɪ̯ɛskac] *trieskať*

klesavý

slabičný V + neslabičný V

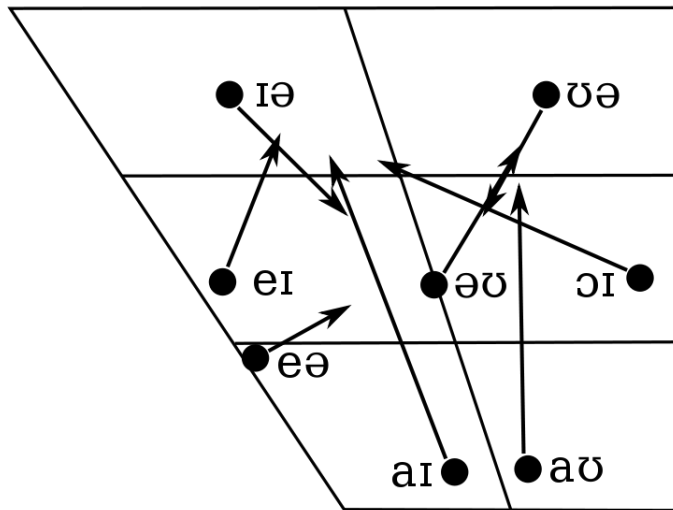
[oʊ] : [loʊka] *louka*

B) Podle polohy/směru

zavíravé („closing“)

otevřený V → zavřený V

[oṽ] : [loṽka] *louka*

centralizující („centering“)

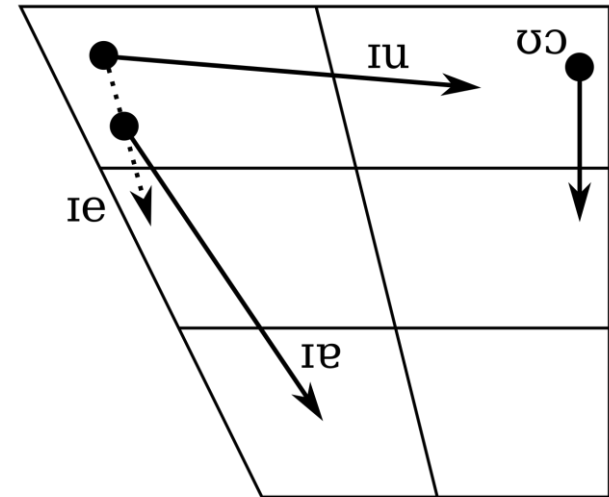
periferní V → centrální V

[iə] : [fiə] *fear*

otevíravé („opening“)

zavřený V → otevřený V

[ɪ̯ɛ] : [trɪ̯ɛskac] *trieskať*

beze změny polohy („height-harmonic“)

V stejné výšce

[ɪ̯ɛ] : [trɪ̯ɛskac] *trieskať*

Nazalizovanost III: Oro-nazální diftongy

- některé jazyky mají oro-nazální diftongy spíše než nazalizované vokály
polské *sq* [sɔ̃] × portugalské *são* [sẽ̃] × francouzské *sont* [sɔ̃]

https://en.wikipedia.org/wiki/Polish_phonology#Nasal

<https://forvo.com/word/m%C3%A3o/>